

Ўзбекистон Республикаси
Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги

60712600 – Ҳаво кемаларининг техник эксплуатацияси
бакалаврият таълим йўналишининг малака талаблари

Тошкент

ИШЛАБ ЧИҚИЛГАН ВА КИРИТИЛГАН:

- Тошкент давлат транспорт университети.

ТАСДИҚЛАНГАН ВА АМАЛГА КИРИТИЛГАН:

Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги ҳузуридаги Олий, ўрта махсус ва профессионал таълим йўналишлари бўйича ўқув-услубий бирлашмалар фаолиятини Мувофиқлаштирувчи кенгашнинг 2021 йил «24» 08 даги 4 - сонли йиғилишида маъқулланган. Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлигининг 2021 йил «25» 08 даги 365 - сонли буйруғи билан тасдиқланган.

ЖОРИЙ ЭТИЛГАН:

Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги.

Мазкур Малака талаблари “Олий таълим давлат таълим стандарти. Асосий қоидалар”, “Олий таълим йўналишлари ва мутахассисликлари классификатори”, Ўзбекистон Республикаси Миллий малака рамкасига мувофиқ ишлаб чиқилган ва расмий меъёрий-услубий ҳужжат ҳисобланади.

Ўзбекистон Республикаси ҳудудида Малака талабини расмий чоп этиш ҳуқуқи Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлигига тегишлидир.

МУНДАРИЖА

Т/р	бет
1. 60712600 – Ҳаво кемаларининг техник эксплуатацияси бакалаврият таълим йўналишининг умумий тавсифи	4
1.1. Қўлланиш соҳаси.....	4
1.1.1. 60712600 – Ҳаво кемаларининг техник эксплуатацияси таълим йўналиши Малака талабининг қўлланилиши	4
1.1.2. Малака талабларининг асосий фойдаланувчилари.....	4
1.2. 60712600 – Ҳаво кемаларининг техник эксплуатацияси таълим йўналиши бўйича бакалаврлар касбий фаолиятларининг тавсифи	4
1.2.1. 60712600 – Ҳаво кемаларининг техник эксплуатацияси таълим йўналиши бўйича бакалаврлар касбий фаолиятининг соҳалари.....	4
1.2.2. 60712600 – Ҳаво кемаларининг техник эксплуатацияси таълим йўналиши бўйича бакалаврлар касбий фаолиятларининг объектлари	4
1.2.3. 60712600 – Ҳаво кемаларининг техник эксплуатацияси таълим йўналиши бўйича бакалаврлар касбий фаолиятларининг турлари	5
1.2.4. 60712600 – Ҳаво кемаларининг техник эксплуатацияси таълим йўналиши бўйича бакалаврларнинг касбий вазифалари.....	5
2. 60712600 – Ҳаво кемаларининг техник эксплуатацияси таълим йўналиши бўйича бакалаврларнинг касбий компетенцияларига қўйиладиган талаблар..	7
2.1. Умумий компетенциялар.....	7
2.2. Касбий компетенциялар.....	7
Библиографик маълумотлар.....	9
Келишув варағи.....	10

1. 60712600 – Ҳаво кемаларининг техник эксплуатацияси бакалаврият таълим йўналишининг умумий тавсифи

60712600 – Ҳаво кемаларининг техник эксплуатацияси таълим йўналиши бўйича бакалаврлар тайёрлаш кундузги ва сиртқи таълим шаклларида амалга оширилади. Барча таълим шакллари бўйича ўқитиш кредит-модуль тизими асосида ташкил қилинади. Кундузги таълимда бакалаврият дастурининг меъёрий муддати 4 йил.

1.1. Қўлланиш соҳаси.

1.1.1. 60712600 – Ҳаво кемаларининг техник эксплуатацияси таълим йўналиши Малака талабининг қўлланилиши.

Малака талаби 60712600 – Ҳаво кемаларининг техник эксплуатацияси таълим йўналиши бўйича бакалаврлар тайёрловчи барча олий таълим ташкилотлари учун талаблар мажмуини ифодалайди.

1.1.2. Малака талабларининг асосий фойдаланувчилари:

– мазкур таълим йўналиш бўйича малака талаблари, ўқув режа ва фан дастурларини ишлаб чиқиш ва янгилаш, улар асосида ўқув жараёнини самарали амалга ошириш учун масъул ҳамда ўз ваколат доирасида битирувчиларнинг тайёргарлик даражасига жавоб берадиган олий таълим ташкилотининг бошқарув ходимлари (ректор, проректорлар, ўқув бўлими бошлиғи, деканлар ва кафедра мудирлари) ва профессор-ўқитувчилари;

– таълим йўналишининг ўқув режаси ва фан дастурларини ўзлаштирувчи олий таълим ташкилотининг талабалари;

– бакалавриат битирувчиларининг тайёргарлик даражасини баҳолашни амалга оширувчи Давлат аттестация комиссиялари;

– таълимни бошқариш бўйича ваколатли давлат органлари;

– олий таълим ташкилотларини молиялаштиришни таъминловчи органлар;

– олий таълим тизимини аккредитация ва сифатини назорат қилувчи ваколатли давлат органлари;

– кадрлар буюртмачилари ва иш берувчи ташкилот ва корхоналар;

– олий таълим ташкилотларига ўқишга кираётган абитуриентлар, уларнинг ота-оналари ва бошқа манфаатдор шахслар.

1.2. 60712600 – Ҳаво кемаларининг техник эксплуатацияси таълим йўналиши бўйича бакалаврлар касбий фаолиятларининг тавсифи.

1.2.1. 60712600 – Ҳаво кемаларининг техник эксплуатацияси таълим йўналиши бўйича бакалаврлар касбий фаолиятининг соҳалари.

60712600 – Ҳаво кемаларининг техник эксплуатацияси – “Муҳандислик иши” таълим соҳасига оид йўналиш бўлиб, у ҳаво кемаларининг техник эксплуатацияси, уларга техник хизмат кўрсатиш ва уларни таъмирлашнинг самарали жараёнларини таъминлаш, инновацион технологияларни қўллашга йўналтирилган методлар ва воситалар мажмуасини қамраб олади.

Йўналиш бўйича фан, техника ва технологияларнинг замонавий ютуқлари, кадрлар буюртмачилари талабларидан келиб чиққан ҳолда бакалаврларнинг касбий фаолияти соҳаларида қўшимча ва ўзгаришлар мумкин.

1.2.2. 60712600 – Ҳаво кемаларининг техник эксплуатацияси таълим йўналиши бўйича бакалаврлар касбий фаолиятларининг объектлари:

– ҳаво кемалари, уларнинг тизимлари, уларни таъмирлаш, техник хизмат кўрсатиш технологиялари, ҳаво кемаларини созлаш ва модернизация қилиш, ҳаво кемаларига техник хизмат кўрсатиш ва таъмирлаш корхоналарининг технологик жараёнлари.

Йўналиш бўйича фан, техника ва технологияларнинг замонавий ютуқлари, кадрлар буюртмачилари талабларидан келиб чиққан ҳолда бакалаврларнинг касбий фаолият объектларида қўшимча ва ўзгаришлар бўлиши мумкин. Бўлиши мумкин бўлган қўшимча ва ўзгаришлар муайян таълим йўналишининг малака талаблари ва ўқув режаларини ишлаб чиқишда ҳисобга олиниши назарда тутилади.

60712600 – *Ҳаво кемаларининг техник эксплуатацияси* таълим йўналиши бўйича бакалаврият битирувчилари педагогик қайта тайёрлашдан ўтгандан кейин, профессионал таълим муассасаларида таълимнинг ваколатли бошқарув органлари томонидан аниқланадиган умумкасбий ва ихтисослик фанларини ўқитиш бўйича педагогик фаолияти билан шуғулланиш ҳуқуқига эга бўлади. Бакалавриятнинг касб таълими йўналишлари бундан мустасно.

1.2.3. 60712600 – Ҳаво кемаларининг техник эксплуатацияси таълим йўналиши бўйича бакалаврлар касбий фаолиятларининг турлари:

- илмий-тадқиқот;
- лойиҳавий-конструкторлик;
- фойдаланиш ва сервис хизмати кўрсатиш;
- ишлаб чиқариш;
- ташкилий-бошқарув.

1.2.4. 60712600 – Ҳаво кемаларининг техник эксплуатацияси) таълим йўналиши бўйича бакалаврларнинг касбий вазифалари.

60712600 – *Ҳаво кемаларининг техник эксплуатацияси* бакалавр касбий фаолиятларининг соҳалари, объектлари ва турларига мувофиқ бакалаврият битирувчиси қуйидаги касбий вазифаларни бажаришга қодир бўлиши лозим:

Илмий-тадқиқот фаолиятида:

ҳаво транспортдан фойдаланиш ишларини такомиллаштириш бўйича илмий-тадқиқот ишларини амалга оширишда, улардан фойдаланиш ҳамда техник воситаларни, тизимларини, жараёнларини, жиҳозлар ва материалларни стандартлаштириш билан боғлиқ тадбирларда қатнашиш;

ҳаво кемаларидан фойдаланиш ва таъмирлаш ишлари технологиясини мукаммаллаштириш натижаларини тадқиқ қилишда намунавий методикалар ва техник воситаларини қўллаш олиш;

ҳаво кемаларидан фойдаланиш ва таъмирлаш соҳасидаги махсус адабиётлар, илмий техникавий маълумотлар, чет элда ва республикада эришилаётган фан ва техника соҳасидаги ютуқларни ўрганиш;

илмий тадқиқотларни ўтказиш ва ишланмаларни ишлаб чиқишда қатнашиш;

мавзу (топшириқ) бўйича илмий техник маълумотларни йиғиш, ишлов бериш, таҳлил этиш ва тизимлаштириш;

ҳаво транспорти соҳасидаги илмий-тадқиқот натижалари ва ишланмаларни тадбиқ этишда қатнашиш.

Лойиҳавий-конструкторлик фаолиятида:

ҳаво кемаларига техник хизмат кўрсатиш ва таъмирлашда қўлланиладиган автоматлаштириш ва механизациялаш техникалари ва жиҳозлари, уларнинг қисмлари, деталлари ва йиғма бирикмаларининг лойиҳасини тизимли ёндашув асосида автоматлаштириш йўли билан ишлаб чиқишни такомиллаштириш;

ҳаво кемалари соҳаси бўйича бажарилаётган тажриба-конструкторлик ва амалий ишлар мавзуси бўйича математик, ахборот ва имитацион моделларни ишлаб чиқиш ва уларни тадқиқ қилиш;

ҳаво кемаларига техник хизмат кўрсатиш ва таъмирлаш жараёнларининг лойиҳавий ва дастурий ҳужжатларини ишлаб чиқиш;

ҳаво кемалари қисм ва деталлари параметрлари, уларни иш қобилиятини таҳлил қилиш ва синовларини ўтказиш;

амалиётда ахборот технологияларнинг халқаро ва касбий стандартлари ва ҳисоблаш воситаларини тайёргарлик ихтисослигига мос равишда қўллаш **қобилиятларига эга бўлиши лозим.**

Фойдаланиш ва сервис хизмати кўрсатиш фаолиятида:

юк ва йўловчи ташувчи ҳаво кемалари, уларнинг воситалари ва жиҳозларидан фойдаланиш, таъмирлаш ва уларга техник хизмат кўрсатишни ташкил этиш;

юк ва йўловчи ташувчи ҳаво кемалари, уларнинг жиҳозларига техник хизмат кўрсатиш бўйича намунавий технологик жараёнларни ишлаб чиқиш ва уларни қўллаш;

юк ва йўловчи ташувчи ҳаво кемалари, уларнинг воситалари ва жиҳозлари, қисм ва деталларини синаш, уларни диагностикасини бажариш ва камчиликларни бартараф этиш;

юк ва йўловчи ташувчи ҳаво кемалари, уларнинг қисм ва деталларидан фойдаланиш ва уларга техник хизмат кўрсатиш усуллари қўллай олиш;

юк ва йўловчи ташувчи ҳаво кемалари, уларнинг қисм ва деталларининг технологик ишчи жараёнлари моделларини ишлаб чиқиш ва таҳлил қилишда ҳисоблаш воситаларидан унумли фойдалана олиш;

юк ва йўловчи ташувчи ҳаво кемаларидан самарали фойдаланиш, уларнинг қисм ва деталларини таъмирлаш ва уларга техник хизмат кўрсатишни ташкил этиш;

ҳаво кемаларининг техник эксплуатацияси ҳўжалигида фойдаланилувчи асбоб-ускуна, жиҳоз ва стендларни амалда қўллай олиш;

ҳаво транспортидаги технологик жараёнларни автоматлаштириш ва механизациялаш тизимларига техник хизмат кўрсатишнинг намунавий усуллари ишлаб чиқиш ва уларни қўллаш **қобилиятларига эга бўлиши керак.**

Ишлаб чиқариш фаолиятида:

намунавий технологик жараёнларни ишлаб чиқиш, қўллаш, уларни автоматлаштириш ва механизациялаштириш;

ҳаво кемаларини ва уларнинг қисмларини созлаш, йиғиш, синаш, фойдаланишга тайёрлаш ва улардан самарали фойдаланиш бўйича ишларни режалаштириш ва уларни бажариш;

ҳаво кемаларини таъмирлаш ва ишлаб чиқариш корхоналари ва заводларида парвоз хавфсизлигини таъминловчи тизимларини ишлаб чиқиш, улар бўйича намунавий техник хизмат кўрсатишни ташкил этиш;

амалий фаолиятда автоматлаштирилган тизимларнинг инструментал воситалари ва муҳитларини ривожлантириш ҳамда улардан унумли фойдаланиш;

ҳаво кемаларига техник хизмат кўрсатиш ва таъмирлаш корхоналари ва заводларида парвозлар хавфсизлигини таъминловчи тизимларини ишлаб чиқиш, улар бўйича намунавий техник хизмат кўрсатишни ташкил этиш;

ишлаб чиқаришда меҳнат хавфсизлиги бўйича мутахассисларга қўйиладиган талабларни ишлаб чиқиш;

касбий этика кодексига риоя қилиш **қобилиятларига эга бўлиши керак.**

Ташкилий-бошқарув фаолиятида:

ишлаб чиқариш фаолияти сифатини бошқариш жараёнларини ишлаб чиқиш ва татбиқ қилиш;

ишлаб чиқариш жараёнларини амалга ошириш учун зарур бўлган ишлаб чиқариш жараёнлари ва ресурсларини режалаштириш;

ишлаб чиқариш жараёниларида замонавий ахборот технологияларидан фойдаланиш механизмини ишлаб чиқиш ва унинг мониторингини олиб бориш;

ҳаво кемаларининг техник эксплуатацияси хўжалигига оид муаммоли ечимларни амалиётга тадбиқ этиш;

ҳаво кемаларининг техник эксплуатацияси хўжалиги жамоаси ишини ташкил қилиш;

ҳаво кемаларини модернизациялаш ва таъмирлаш жараёнида ҳар хил фикрларнинг мавжуд бўлганда бошқарув қарорларини қабул қилиш;

бирламчи ишлаб чиқариш звенолари ишларини ташкил қилиш ва уни бошқариш;

ҳаво кемаларининг техник эксплуатацияси хўжалиги фаолияти бўйича иш режасини тузиш ва уни бажарилишини назорат қилиш ва амалга оширилган ишлар натижаларини баҳолаш;

ишлаб чиқариш жараёниларининг атроф-муҳит муҳофазаси, ёнғин, техника ва меҳнат хавфсизлиги талабларига мослигини мониторинг қилиш **қобилиятларига эга бўлиши керак.**

2. 60712600 – Ҳаво кемаларининг техник эксплуатацияси таълим йўналиши бўйича бакалаврларнинг касбий компетенцияларига қўйиладиган талаблар

2.1. Умумий компетенциялар:

- давлат сиёсатининг долзарб масалаларини билиши, ижтимоий-иқтисодий муаммолар ва жараёнларни мустақил таҳлил қила олиш;

- хорижий тиллардан бирида касбий фаолиятига оид ҳужжатлар ва ишлар моҳиятини тушуниши, табиий илмий фанлар бўйича касбий фаолияти доирасида зарурий билимларга эга бўлиши ҳамда улардан касб фаолиятида фойдалана билиш;

- ахборот технологияларини касбий фаолиятида қўллай билиши, ахборотларни йиғиш, сақлаш, қайта ишлаш ва улардан фойдаланиш усулларини эгаллаган бўлиши, фаолиятида мустақил асосланган қарорлар қабул қила олиш;

- янги билимларни мустақил эгаллай билиши, ўз устида ишлаши ва меҳнат фаолиятини илмий асосда ташкил қила олиш;

- соғлом турмуш тарзи ва унга амал қилиш зарурияти тўғрисида тасаввурга эга бўлиш.

2.2. Касбий компетенциялар:

- меъёрий-ҳуқуқий ҳужжатларни излаш, таҳлил қилиш ва улардан касбий фаолиятида фойдаланиш кўникмаларига эга бўлиш;

- ташкилий тузилмаларни оптималлаштириш, кадрларни бошқариш стратегиясини қўллаш, тадбирларни режалаштириш ва амалга ошириш кўникмаларига эга бўлиш;

- музокаралар, учрашувлар, ишбилармонлик ёзишмаларини олиб бориш ва онлайн алоқаларни амалга оширишни билиш;

- корпоратив ахборот тизимларини, статистик таҳлил ва ҳисоботларни тайёрлашни, маълумотлар базасини юритишни билиш;

- соҳада бошқарув вазифаларини, ишни ташкил қилиш, ходимлар жамоасига етакчилик қилишни билиш;

- соҳада рақобатдошликни таъминлашга қаратилган ташкилот стратегиясини ишлаб чиқиш ва амалга ошириш кўникмаларига эга бўлиш;

- лойиҳалар, бизнес-режалар ва шартномаларни шакллантириш ҳамда бошқариш, ижрочилар фаолиятини мувофиқлаштириш кўникмаларига эга бўлиш;

- бизнес юритишнинг иқтисодий ва ижтимоий шароитларини баҳолаш, янги бозор имкониятларини аниқлаш ва янги бизнес моделларини шакллантиришни билиш;

– ҳаво кемаларининг техник эксплуатациясини ташкил қилиш, уларга техник хизмат кўрсатиш ва таъмирлаш бўйича рационал технология ва технологик жараёнларни, жиҳозларни танлаш, намунавий технологик хариталарни ишлаб чиқиш кўникмаларига эга бўлиш;

– ҳаво кемаларига техник хизмат кўрсатиш ва таъмирлаш корхоналари фаолиятини ташкил этишда технологик жараёнларни бажариш ва ўзлаштириш, ишлаб чиқаришни ташкил этишнинг самарали усулларини танлаш ва қўллаш қобилиятига эга бўлиш.

Библиографик маълумотлар

УДК 002: 651. 1/7

Гуруҳ Т 55

ОКС 01.040.01

Таянч сўзлар:

Ҳаво транспорти, ҳаво транспортининг ўрни ва аҳамияти, ҳаво кемалари, ҳаво кемаларининг функционал тизимлари, ҳаво кемаларининг агрегатлари, узеллари ва деталлари, ҳаво кемаларининг техник эксплуатацияси, ҳаво кемаларига техник хизмат кўрсатиш, таъмирлаш, ишончилиги ва диагностикаси, авиация двигателлари, тортув кучи, авиация жиҳозлари, парвоз ҳафвсизлиги, автоматик тизимларни лойиҳалаштириш, касбий фаолият тури, таълим йўналиши, касбий фаолият соҳаси, ўқув режаси, фан дастури, бакалавриат, ўқув жараёни, лойиҳавий-конструкторлик фаолияти, илмий-тадқиқот иши, хизмат кўрсатиш, ишлаб чиқариш-технологик, ташкилий-бошқарув, педагогик, малакавий амалиёт, битирув малакавий иши, давлат аттестацияси, мустақил таълим, ўқув фанлари блоки, олий ўқув муассаси, таълим жараёни, ишлаб чиқариш.

